

SZERKESZTŐSÉG
és
KIADÓ HIVATAL
hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénzek*
küldendők:
Kolozsvár, Ref. Theologia
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület „egyházi értekezlet”-e támogatásával

Szerkesztik:

Nagy Károly, Vajda Ferencz,
ref. theol. tanár, felelős szerkesztő. sz.-lónai pap, főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy iven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona Negyedévre . . . 1 korona.
Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

Mit tegyünk.

II.

Be kell vallanunk, hogy nagy fába vágtuk a fejszénket, midőn az előző számban azt inditványoztuk, hogy fogjunk munkához és teremtsük meg a «*Vasárnap szeretet-alapját*». Mert nem nagy dolog-e szeretetet kívánni ott, hol a szeretetnek talán még nyoma sincs? A szeretet a keresztyén életnek koronája. Tehát, nagyobb a hitnél, több a reménységnél. Azt is mondhatnók róla, hogy azoknak gyümölcse. A természetben is, a fák *előbb* virágoznak, csak azután teremnek gyümölcsöt, ha az Isten megőrzi dértől, fagytól; no meg, ha gonosz emberek durva kézzel le nem tördelik a virágot. Aztán a virágzás, gyümölcsözés még a jó gondozást is megkívánja.

Ilyen formán van a dolog a keresztyén élet gyümölcsözésével is. Hogy a mi keresztyén hitünk, buzgóságunk a szeretet édes gyümölcseit meghozhassa, oda mindenek előtt az Isten szent lelkének megsegítő ereje szükséges. Enélkül az emberi erő nem mehet semmire. Ezzel pedig mindeneket megcselekedhetik. Imádkoznunk kell tehát szüntelen, mint az apostol is int, hogy az Isten az ő Szent Lelkét töltse ki mi reánk bőséges mértékben.

Az isteni segedelem mellett, első sorban, azon eszközökről és módokról kell gondoskodnunk, melyeknek segedelmével a tiszta reformált. keresztyén hitet felébreszthetjük, ápolhatjuk, gondozhatjuk, hogy a szeretet gyümölcseit megteremje.

Mit tegyünk tehát?

Kezdjük legelől a dolgot. A szülők, édes anyák gyermekeiket, még kicsiny korukban, tanítsák imádkozni, magukat illedelmesen viselni,

az Istent félni, embertársaikat szeretni. Azok a szép szavak, jó tanácsok, melyeket otthon a *szülői háznál* csepegtetünk lelkükbe: megmaradnak mindörökké. Az első imádság, melyet az édes anya tanított: sok embert megmentett már a rosztól. És viszont, sok ember megsíratta már, hogy őt kicsiny korában nem tanították semmire.

A szülői ház mellett, másodsorban az *iskolára* nézünk. Ma, hála Istennek, még a legszegényebb ember is taníttathatja gyermekét. De, taníttatnia is kell, mert különben elvesz a nép, mely tudomány nélkül való. A világi tudományról nem szólunk: az jó kezekbe van letéve a tanítóknál, tanároknál. Nekünk az *isteni félelemről szóló tudomány* van bajunk, a mely kezdete minden bölcsességnek. Iskoláinkban eddig nagyon mostoha sorban volt a vallástudomány; most pedig, nagyon *kényes helyzetben* van. Míg a sok felekezeti iskolánk meg volt, nem törődünk vele. Most, hogy kezeinkből kiadtuk, s hogy a megváltozott viszonyok is parancsolják: törődünk, de már csak annyira lehet, mennyire az állam engedi. Így sincs minden elveszve. A mi megmaradt: azt feltétlenül meg kell mentenünk. De ez csak úgy lehet, ha minden gondunkat arra vetjük, hogy *népiskoláinkban a vallás alaposan taníttassék*. A szülői háznál tanult szép imádságokat, jó régulákat az iskolának kell tovább fejlesztenie. Legyen gondjuk azért a szülőknek arra, hogy gyermekeik pontosan járjanak el a vallás órákra. Sőt kérjék számon otthon azt is, hogy mit tanultak, mert könnyen megesik, hogy csak feljárnak, de nem tanulnak.

Az iskolából a *templomba vezet az ut*. Igen helyesen, most már a vallásügyi miniszter azt is megrendelte, hogy a tanítók az iskolás gyerme-

keket vasárnaponként vezessék templomba. Gyakorlat teszi a mestert — tartja a közmondás. Igaz beszéd ez és pompásan talál a vallásos életre nézve is. Ha kis korokban nem szoktatjuk a gyermekeket templomba járni: nagy korokban sem fognak pontosan eljárni. Vajjon, részben, nem ez-e az oka, hogy a mostani emberek nem szeretnek templomba járni? Apponyi, a képviselőház elnöke nagy ur, s mégis — mint ő maga elbeszélte — egy napra emlékszik csupán, hogy reggel nem volt templomba, s amaz egy eset is a Kossuth Lajos temetésekor volt, mikor beszédre készült a képviselőházban. Azt hiszem, hogy igen sok ember könnyebben megjegyyezhetné, hogy mikor volt templomban, mint azt, hogy mikor nem volt.

Mit tegyünk? Azt, hogy mi szülők, gyermekeink vallás nevelése tekintetében, magunk is járjunk elől jó példával. Adjunk példát nekik a templomba járásban is. Jézus is azt mondja, példát adtam nektek, hogy mit cselekedjete. A jó példaadáshoz még csupán azt szeretnők hozzá kapcsolni, hogy templomba menetelünk ne legyen pusztán szokás, hanem *vegyünk részt* az isteni tiszteletben is. Ez pedig csak úgy lehet, ha már gyermekkorban megtanuljuk a *templomi énekeket* és megismerkedünk a *bibliával*.

A szülői ház, az iskola és a templom, e három dologban keressük mi azokat a segéd eszközöket, a melyekkel hathatósan lehet ápolni a keresztyén hitet, hogy az megteremhesse a szeretet gyümölcseit.

Más teendőkről a következő számban lesz szó. * *

TÁRCSA

Elbeszélés Kálvin életéből.

IV. rész.

Szomorú este volt az, melyet a szegény foglyul estek, a sötét, hűvös börtönben eltöltöttek; de még napfeljöttével sem változott meg a három barát szomorú kedélyhangulata.

Mi lesz belőlök?

Pál öreg édes atyjára gondolt; gondolatban a szülei házában volt, a hol a kicsiny család aggodás és félelem közt töltötte a perczekeket; gondolt szegény testvéreire. Elgondolta, hogy az ítélőszék szigorú kihallgatást, sőt durva erőszakot fog alkalmazni, csak hogy Kálvin tartózkodási helyét kitudhassa.

Azonban tervök mind hiába való; Pál szilárdan megáll elhatározása mellett: az árulás bűnében nem akar részes lenni. Nem tagadja meg soha hitét.

De ehez — érezte ő — szükséges az Ur segedelme. Egyedül gyengének érezte magát arra, hogy a készen álló méregpoharat kiürítse. De az a vigasztalás, hogy *azért* szenved, ki maga is a legnagyobb kinokat állotta ki; ki úgy szerette ezt

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületi közgyűlésről.

A mi ev. ref. egyház szervezeti életünkben legjelentékenyebb szerepe van az egyházkerületi közgyűléseknek. Világi. egyházi nagyjaink ezeken a gyűléseken végzik a anyaszentegyházaink érdekében fontos feladataikat; itt munkálkodnak karöltve egyházunk anyagi, erkölcsi, szellemi ügyeit illetőleg.

Mint egy kisebbszerű országgyűlés olyan az egyházkerületek tárgyalása, tanácskozása, szervezkedése. Mint amott, úgy itt is elnökök, előljárók, jegyzők, képviselők alkotják a gyűlés organumát, testét. Tanácskozás, törvényhozás, fegyelmi ügyek s más napi kérdések elintézésében higgadság, megfontolás, józanság és igazság elve vezérli a tagokat: hiszen a haza, az egyház jóléte, boldogsága a cél, melyért küzdve-küzdének és fáradoznak az elhívottak és megválasztottak.

A mi ev. ref. egyházszervezetünk igen érdekes. Alkotása visszanyulik a protestáns egyházak keletkezése idejére. Mi igyekeztünk minden időben egyházi ügyeink kezelésében, rendezésében fenntartani önkormányzati jogainkat, s ennek megteleelőleg fejlődött ki egyházszervezetünk is. Régi idők óta megvan nálunk az a törvényes szokás, hogy egyházkormányzatunkban részt vesznek a papokon kívül világi méltóságaink, nagyjaink, tanárjaink, szóval mindenki, ki arra érdemesnek mutatja magát. Mink e közös kormányzást elvtől sohasem zárkóztunk el, sőt hova-tovább, annál több világi elemet vettünk fel egy-

a bűnös világot, hogy *önként* vette magára a halál kínjait, felövezte magát legyőzhetetlen bátorsággal: nyugodtan és elkészülve nézett a jövővel szembe és e szomorú, álmatlan éjszaka után, hajnalhasadtával szépen elaludt. Az igazak álmát aludta.

Barátjai Ferencz és Henrik, nem tudták remegésöket eltitkolni. Mindaddig, míg Pál bátorította őket, erősnek érezték magokat, de mihelelyest magokra maradtak, félelem fogta el azonnal őket. Ok nélkülözték a szilárd talajt, melyen barátjuk Pál lábai állottak. A két ifju határozatlan volt. Aggodalom és félelem fogta el őket, midőn e kihallgatásra s a jövőendő kínzásra gondoltak...

A fiatal barátok már jókor reggel felzavartattak nyugalmokból. A börtönőr felnyitotta a nehéz vas ajtót és belépett a börtönbe.

Széles vállu, hatalmas, óriás alaku ember volt. Vastag karja s egész megjelenése rendkívüli testi erőt árult el; de arcának butasága, a kifejezés nélküli szemek, a széles száj, melyen állandóan öntudatlan mosoly ült — kevés szellemi tehetséget, értelmet árultak el. János, úgy élt, mint egy gépezet, mely elvégezi mindennap az ő munkáját, melyet megtenni szükséges. Tudása csak annyira terjedt, hogy a foglyok a *börtönbe* és nem *kívülre* tartoznak; tudott annyit, hogy a szabad természet a jóknak, a börtönfal pedig a gonosztevőknek otthona. Sokat foglalkozik Szent-

házi ügyeink közös elintézésére s ez lett erősségünk a veszedelmes napokban

Tesszük mi pedig ezt azért, mert mi «királyi papság» «szentnép» vagyunk a Biblia tanítása értelmében; az egyházkormányzás, az egyházi élet ápolása ennél fogva nemcsak a papok, hanem az egyházközség minden tagjának kötelessége, abból egyeseket nemcsak nem tanácsos, de nincs is jogunk kizárni. Egyen-egyen apostolok kell, hogy legyünk a Krisztus anyaszentegyháza érdekében, csakis így töltjük be a ránk bízott nemes hivatásunkat.

Tesszük ezt azért is, mert ezt kívánja a mi presbitarianus egyházszervezetünk, Kálvin egyházkormányzati rendszere. E rendszer a Biblia alapján épül fel; az őskeresztény egyház is — mindaddig, míg ki nem forgatták eredetiségéből — e rendszerért követte, vállalva buzgólkodtak világiak, papok az egyház jóléte érdekében, felvirágoztatása ügyében. E jogától a világiakat csakis később a hatalmát féltő papság fosztotta meg.

Miként a politikai életben a községektől kezdve egész fel a legfelsőbb házig, egymásnak alárendelt körök, járások, megyék, stb., s ezekben egymástól függő hivatalok létesítettek a felmerülő ügyek elintézésére: úgy a mi egyházi életünkben is ilyen alkotmányos berendezést találtunk.

Minden egyházközség saját belügyeit függetlenül végzi a kebeléből választott presbiterek közreműködésével, kiknek élén áll a lelkész és a világi gondnok.

Az egyházközségek (1—30 sőt több is) alkotják az egyházmegyéket; a második fellebbezési fórum. Az egyházmegyék tömörülnek aztán egy-

házkörülletekké; ilyen van hazánkban öt u. m.: erdélyi, tiszántuli és inneni, dunántuli és inneni. Az egyházkörületek alkotják a konventet; e testület gyűléseit évenként egyszer tartja hazánk fővárosában Budapesten. E gyűlésen egyházi és világi jeleseink részt vesznek mind az öt egyházkörületből s tanácskoznak a legidősebb püspök és világi elnök felügyelete alatt.

Egyházi életünkben a legfelsőbb fórumot a zsinat képezi. E testület, gyűléseit csak ritkán, minden tíz évben szokta tartani. Ilyen gyűlésünk volt legutoljára 1891-ben, s a legközelebbi körülbelül 1903-ban fog megtartatni. Egyházi életünk minden fontosabb ügyét csakis zsinaton végezhetjük el; törvény alkotás, változtatás: csakis e gyűlésen történhetik.

Az egyházmegyei gyűléseket évenként csak kétszer, de a szükséghez képest háromszor is tartanak; az egyházkörületi közgyűlések itt nálunk Erdélyben egyszer, de a többi körületekben évenként kétszer tartatnak.

Ez utóbb említett testület tartotta gyűlését e hó 9—12 napjain a kincses Kolozsváron. Összejöttek egyházi és világi előjáróságaink, hogy tanácskozzanak a fontos ügyek érdekében, melyek az egész egyházkörületet, annak községeit érdeklik.

Egyházi elnöke e gyűlésnek: dr. Bartók György püspök, világi elnöke pedig: br. Bánffy Dezső. Híveink ösmerik e neveket bizonyára. Mint a hazának hí fiai, s egyházunknak hithű bajnokai járnak elől népünk vezetésében, tanításában; példát adva mindig.

Világi elnökünk arczképét lapunk múlt számában mutattuk be éppen. Dicsekedésünk ő mi-

Szeverinussal, kinek nevét soha sem tudja jól megtartani, habár a pap már többször buzdította e «szent» követésére. Az volt a szokása, hogy a sajátos kifejezéseket, melyeket a pap szájából hallott, utánozta, jól vagy rosszul, a hogy tudta.

Belépett a börtönbe; egyik kezében egy korsó vizet tartva, a másikban egy darab kenyeret. Kíváncsian nézegette az eretnekeket, csodálkozott rajtuk, hogy ők is húsból és vérből álló emberek, miként csak őnmaga. A pap bizonyára tévedett, midőn azt mondta, hogy ezek ördögök.

Ez felülmulta János felfogását és csodálkozása tetőpontra hágott, midőn látta, hogy a foglyok az egyszerű ételt mily jó étvágygyal élvezik. Nem csoda, ha így kiáltott fel:

«Szent-Szeverinus, — ez felülmulja az én felfogásom!»

Pál ugytett, mintha nem vette volna észre a börtönőr csodálkozását, s beszédbe elegyedett vele.

«Mondja csak jó barátom» — mondá Pál — nem tudná megmondani nekünk, mikor fognak kihallgatni minket?»

János kajánul mosolygott. «Isten kezében van a ti lelketek; még legfellebb egy óra időtök van, azután alkalmat fognak adni, hogy visszatérjetek ismét az igazi egyházba.»

«Ösmeri Jean Mórint?»

«Én» — felelte a börtönőr — «papunk

mondá, hogy ő hűséges szolgája az egyháznak; ki akar pusztítani minden eretneket.»

Pál tovább kérdé: «Megmenekült Kálvin, vagy megfoglottak?»

«Bizonyára a legnagyobb eretneket gondolod, azaz a tí papotokat? — nem — én nem látam őt.»

Pál ebből megértette, hogy Kálvin megmenekült.

A legkellemesebb gondolat volt ez ő reá nézve, hogy tanítójáról megtudhatta, hogy szülei házakban van. Miután nem tettek fel több kérdést a börtön őrnek, felvette a félig üres korsót ismét és elhagyta a börtönt, az ajtót gondosan bezárva maga után.

Egy órával később lábdobogások hallatszóttak. A kardok csörömpölését és a közeledő személyek beszédét tisztán hallották a foglyok. A tömlőcz ajtó feltárult és Mórin — követve néhány szolgától — belépett. Jelt adott szolgálainak, hogy kötözzék meg a foglyokat. Hallgatagon teljesítettek ezek kötelességeiket, azután követték a vérbirót a három baráttal egyetemben. Hosszu lépcsőn mentek keresztül s végre beléptek a nagy terembe, hol együtt volt már az ítélőszék.

Mórin sürgetésére jókor megkezdették az ülést

Félelem nélkül, felemelt fővel lépett Pál három társával együtt a terembe. Reszketés nélkül,

nekünk; egyházi méltóságaink közt méltóan foglalja el a gyűlésen az első helyet. Erős kálvinista hite, meggyőződése, törhetetlen ragaszkodása egyházunkhoz: páratlan. Napokig kitartással, lankadás nélkül végzi fáradságos munkáját, a gyűlés vezetését; eljárásában a tiszta önzetlenség, igazság, a szeretet vezeti mindig.

A két elnökön kívül vannak még egyházi és világi jeleseink közül többen hivatali minőségben alkalmazva. Ilyenek: a főjegyzők, aljegyzők, előadók, választó és jelölő bizottsági tagok s végre kerületi képviselők. Ezek együttvéve alkotják azt a testületet, melyet: Egyházkerületnek nevezünk.

Volt a gyűlésnek sok érdekes pontja ezek közül felemlítjük olvasóinknak a következőket:

Birtha József.

(Folytatása következik.)

„A kolozsvári Vasárnap.”

(Válassz egy pápista támadásra.)

(Hetedik közlemény.)

4. A szent gyónás.

«A még többet hánytorgatott szent gyónásról — írja Ágoston úr — sz. János ev. 20. r. 22. v. és Máté 16. r. 19. verse világosíthatja fel Adár urat.»

Dicséretet érdemel Ágoston ur, hogy bár nem hívtam föl reá, a szent gyónást is védelmébe veszi. De mielőtt a «ráutalt» szentirási helyeket

nyugodtan nézett a jelenlevők arcába és közeledett az asztalhoz, a hol a fekete lelkű emberek ültek, kik eretnek vér után szomjuhoztak.

A bíró észrevette azonnal, hogy Pál, barátjai nevében is szeretne beszélni.

«Mi a neved? — kérde az elnök.

«Metir Pál.»

«Azzal vagytok vádolva, hogy ti is segítetek abban, hogy az eretnekek vezetője megmeneküljön.»

«A vád igaz. Kálvin megmenekülésében, Isten után, mink vagyunk leginkább részesek.»

«Hol van most Kálvin?»

Pál nem felelt.

«Átkozott eretnek, nem akarsz felelni? Hol van Kálvin?»

Pál szótlán maradt. A bíró észre vette rökötön, hogy így nem fogja elérni célját.

«Azok közé tartoztok-e ti is, kik magokat Evangélistáknak nevezik és részesek vagytok-e a Kálvin által vezetett összejövetelek tartásában?»

«Istennek legyen hála, hogy mink is felvettünk ez evangéliumi gyülekezetbe.»

«Így hát elismeritek, hogy az eretnekekhez tartoztok és átkozott hitetek által másokat is elakartok rontani s az igaz egyháztól elakartok szakadni?!»

Pál alig tudta legyőzni haragját

tárgyalás alá venném s azok alapján kimutatnám, hogy a szent gyónás emberi találmány s mint ilyen nehéz és elviselhetetlen iga a jámbor katolikus keresztényeken, szükségesnek tartom röviden megismertetni olvasóimmal, hogy mit ért a pápás egyház a szent gyónás alatt? «A gyónás — olvasom egy pápista kátéban — töredelmes vallás, mely által a bűnös a gyónásra törvényesen rendeltetett egyházi ember előtt minden bűneiről vádolja magát, hogy azoktól feloldoztassék.»

Az első szentirási hely, a melyre Ágoston ur hivatkozik, János evang. XX. 22, illetve 23-ik verse. «Vegyetek Szent Lelket! Valakinek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik; a kiknek megtartjátok, megtartatnak.» E verset a pápás biblia magyarázók Ágoston ur a bővebb felvilágosítással adós maradt — így értelmezik: «Ezen szavakban kettős hatalmat adott Jézus az ő tanítványainak, t. i. bűnbocsáthatási s bűnfentartathatási (vagy meg nem bocsáthatási) hatalmat. Itt már azon kérdés támad: kinek tartoztak az apostolok a bűnöket megbocsátani s kinek azokat fentartani. Természetes dolog, hogy az soha sem lehetett a Krisztus szándéka, hogy az apostolok eme szent s igazán isteni hatalmat szabad tetszésük szerint használhassák. Mivel tehát a Krisztus, midőn a földön járt, csak a töredelmes szívűeknek bocsátá meg bűneiket, a megátalkodott farizeusokét pedig nem bocsátá meg: tanítványainak is az ő példája szerint kellett cselekedniök s csak azoknak bocsátani meg a bűneiket, a kik igaz bánat és megtérés által ezen elengedést megérdemelték. Már pedig hogy tudhassák az apostolok s azoknak törvényes utódaik,

«Nem, bíró ur, mi meg akarjuk a szegény népet menteni, a papság kezeiből, kik a népet tudatlanságban fogva tartják, kik az embereket vakságban elámitják és az igazi Evangéliumot szemeik elől elrejtik. De mondom önöknek — s ekkor felemelte hangját Pál, miközben szemei a szent ihletségtől csak úgy villogtak — mondom önöknek, nem kerülök el azok az Ur büntetését; rossz, bűnös utra tértek el ezek az Isten igaz ösvényéről. Jaj azoknak, kik a népet sötétségben tartják! Az Ur Jézus kegyelme legyen velök, szegény bűnösökkel.»

Néma csendesség uralkodott a nagy teremben, midőn Pál elvégezte mondását. A jelenlevők szótlánul néztek egymásra, bámulatba estek, e merész bátorság felett; néhányan együtt éreztek a beszélővel.

Jean Mórin csikorgatta a dühtől fogait.

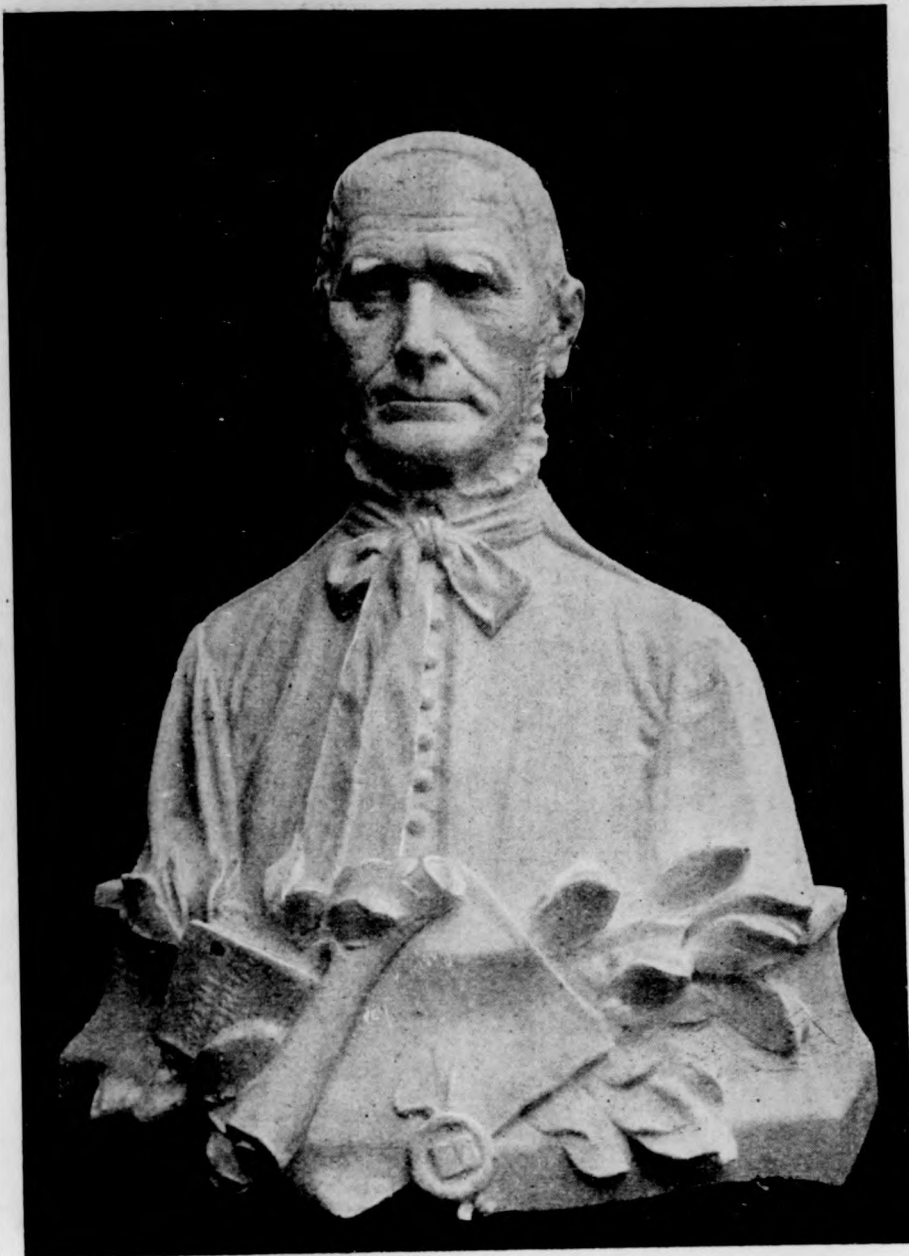
«Hazug, átkozott eretneke, ki adott jogot ilyen hangon beszélni és mint a mi tanító-mesterünk fellépni? Mond, hol van vezetőök, különben a legkínosabb vallató eszközt fogom a törvény értelmében használni.»

«Kérdezlek még egyszer: hol van Kálvin?»

«Nem mondok semmit, használjanak önök bárminő erőszakot is. Az Ur segítségemre fog lenni, hogy el ne áruljam menedékhelyét annak, ki nekünk az üdvözítő, örvendeztető Evangélium-

melyik bűnös igazán töredelmesen bűnbánó s e szerint a bűnbocsánatra érdemes s melyik viszont megátalkodott s azért érdemtelen erre a kegyelemre? Semmi egyéb módon, mintha maga a bűnös föltárja szívét előttük, ha minden bűnét egyenként s őszintén megvallja, szóval: ha meggyónik. Csak ez a magánbűnvallás teszi a papot képessé megítélhetni, milyen a gyónónak lelki állapota, igaz-e megjobbulási szándéka s ennél fogva az Istenel való kibékülésre méltó-e vagy nem?

Ilyen magángyónás nélkül a lelki atya a bűnösnek töredelmes ségéről vagy töredelmetségéről okos ítéletet nem hozhatna s így mindenkit, a ki gyónni jön, kivétel nélkül fel kellene oldoznia; de mire való azután neki adva ama másik hatalom, t. i. a

László József.

bűnöket fentartani, azaz: föl nem oldozni? A milyen bizonyos tehát, hogy az apostolok s azoknak törvényes utódaik hatalmat nyertek Istentől, mind arra, hogy a bűnöket megbocsáthassák, mind arra, hogy azokat föl ne oldozzák: ép oly bizonyosan hatalmat nyertek Istentől arra is, hogy gyóntathassanak s e szerint a gyónás is épen olyan isteni eredetű, mint a milyen isteni a bűnbocsátó hatalom.»

A pápas egyház tehát, míg egyfelől kevélyen követeli, hogy az apostoloknak adott bűnbocsátási vagy bűn meg nem bocsátási hatalom és jog azoknak «törvényes» utódait (értsd: pápista püspökök és papok) illeti, addig másfelől oda magyarázza az idézett verset, hogy *a mit papjai e földön megbocsátanak, az a*

mot tanította, ki eszköz volt az én megtérésemben. Nem félek az önök kinoztatásától.»

«Tudod, hová ment Kálvin?»

«Tudom; de nem mondom, mivel nem mondhatom!»

Aggályteljes jelenet következett a gyűlésben Mórinn intésére néhány ember lépett be; karjuk mesztelen volt egészen, testök többi részét fekete ruha takarta. A hivatalos személyek megállottak a bíró előtt.

«Hozzátok be a kinzó eszközt!» — parancsolá az elnök. Az emberek azonnal eltávoztak és pár pillanat múlva visszatértek szerszámokkal és különféle kinzó eszközökkel.

«Nem akarjátok megmondani?» — kérdé a bíró még egyszer

«Az Ur segíteni fog, hogy állhatatosak legyünk» — mondá Pál.

«Kötözzétek meg» — hangzott a parancs.

A szolgák megragadták a szegény ifjakat és először is Pál lábait és kezeit bilincsekbe verték, Ferencz és Henrik, kik mindez ideig szótlánul nézték a jelenetet, elrejtették arcukat és nem tudták bajtársuk kinzását tovább nézni.

A szolgák folytatták munkájukat tovább Pál iszonyatos kinokat állott ki, eltorzult arcvonásai elárulták, hogy kinjai elviselhetetlenek, még

a vérbíró is megelégette egy pillanatra a kinzatást

«Hát nem felelsz-e konok eretnek?»

«Az Ur Jézus mellettem áll» kiálta Pál

— «s erőt ad, hogy cselekedjem az Ő akarata szerint» Pál nem vallott.

«Folytassátok a kinzást!» — parancsolá a durva Mórinn.

Pál elhaloványodott, midőn a szolgák ismét közeledtek, de nem ingott. A kinzatás most oly iszonyatos lett, hogy az ifjú egy fájdalmas jajszót hallatott; de a törvény szolgái nem törődtek vele, s szoritották a vasakat parancsra még erősebben; azonban Pál szilárd, állhatatos maradt.

«Uram én Istenem, állj mellettem!» — hangzott egy tompa hang a kinzott szájából; végre aztán elájult.

«Vigyétek el!» — parancsolá röviden a vérbíró.

A szolgák kiczipelték az elalélt Pált a tereméből, a börtönbe vissza; a fiatal, erős tölgy meghajolt a zivatar tombolása alatt: — de Istennek hála — nem tört össze.

Ferencz és Henrik a teremben maradtak.

(Folyt. köv.)

mennyben is meg lesz bocsátva s a mit e földön meg nem bocsátanak, az az égben sem lesz megbocsátva. E szerint a pápista papok nem a bűnök bocsánatának hirdetői a Krisztus érdeméért, hanem, mint lelkiismereti bírók, a szívek és vesék vizsgálói ülnek a bűnbocsánat székébe s ítéletük a menny ítéletét megelőzi, vagyis ők döntenek el, hogy kik méltók a bűnök bocsánatjára s kik nem. Erre pedig egyedüli eszköz a *gyónás*. Nyilvánvaló ezekből, hogy a pápás egyház a bűnök feletti ítéletben az Istent háttérbe szorítja s a maga papjait előtérbe tolja. Igen, széditő magasságba emeli őket s én, gyarló ember, szent borzadályllyal olvasom azokat a sorokat, a melyek a pápista papok «apostoli» hatalmát ekként dicsőítik: «*Midőn az Isten igazságába esvén, titeket a borzalom és kintelt pokol elnyelni fenyeget és a pokolbeli sárkány száját tárja: megjelenik a pap, mint Istentől küldött békeangyal, megbocsátja vétkeiteket, ujjonnan megajándékoz titeket a mennyei Atya szeretetével és ismét gyermekeivé tesz.*»

Adár.

(Folytatása következik.)

Őszi hangok.

Itt van az ősz, itt van újra,
Érdő, meső letarolva
Néma berek, kopár halmak
Visszhangja sem kél a dalnak.

Kicsiny fészek bokor alatt
A madárnak nem ad nyarat,
S hogy ne érjek itt a telet
Messze esalta a kikelet.

Tán még jobb, hogy messze vannak
Itt nincs kinek daloljanak,
Gyenge, beteg a természet:
Reá borúlt az enyészet.

Halni készül, semmi vágya
Közel a sir: hideg ágya,
S a mikor a sirba roskad
Szegény még koszorút sem kap.

Mert hol virág volt a nyáron
Csak a tövis van az ágon,
S a lehullott virág felett:
Száras kóró a sarkereszt.

Lelkem ott jár künn a réten,
Avar zörög minden lépten,
Nem élet az, csupán árnyék
Mintha temetőbe járnék.

Az életnek ez a képe
Olyan fájó s nem hagy mégse . . .
Az elmúlás árnya lebben,
Elöttem meg minden perczen.

De lelkemben biztat a hit:
Pihenés jön, nincs halál itt.
A sirban sincs örök alvás:
Lesz még ott is föltámadás.

Pál Károly.

Isten igéje.

Múlándó és maradandó.

Minden test olyan, mint a fű, és az embernek minden dicsősége, mint a fűnek virága; megszárad a fű és annak virága elhull: de az Urnak beszéde megmarad örökké, e pedig az a beszéd, mely nektek prédikáltatott I. Péter 1. 24. 25.

Szomorn igazságot hirdet nekünk az apostol. Múlándóság, enyészet, s ezek nyomában a halál gondolata az, mely lelkünket megszállja, mint nyári harmat a földet. Annál leverőbb emez igazság, mert a mit mond, azt szemünkkel is láthatjuk a hervadó természetben és tapasztalhatjuk saját magunkon

Nézd csak a mezőt, a rétet, az egykor viruló természetet: milyen pusztá, milyen kopár lett. Megszáradt a fű és annak virága elhullott. Jut-e eszedbe, te büszke, önhitt ember, a ki erőddel szépségeddel dicsekszel, hogy te is erre a sorsa jutsz egykor? Megérted e a hervadó természet elhaló pompájából, hogy az embernek minden dicsősége csak olyan, mint a mezőnek virága? Megszárad a fű és annak virága elhull: így enyészik el, így hull porba egykor a te hired, a te neved, a te dicsőséged is, melyre most oly büszke vagy. Igaz, hogy ezt most, míg az örömök habzó kelyhét hajtogatod, nem hiszed. Lelked szózatját, mely neked ezt súgja: elnémitja a bűnök csábító, édes szava. De, nézd csak homlokodon a redőket; nézd csak fejedben az ősülő hajszálakat: ez csalhatatlan jele a te dicsőséged elmúlásának!

Azt kérdem: mikor a te dicsőséged — mely csupán a testnek dicsősége — végképpen elmúlik, mi marad meg akkor? Mi az, te nálad, a mi felett nincs hatalma az enyészetnek? Talán kincseid, házad, földjeid? Ah, ne hidd, hiszen ezek mind csak élettelen testek; ezekről mondja éppen az irás: minden test olyan, mint a fű Ez alól még a te tested sem képez kivételt Sőt, az elmúlás örök törvénye alól, még a népek, nemzetek, birodalmak sincsenek kivéve Lásd csak, édes hazánk földjét, ezelőtt ezer esztendővel, más népek lakták, más királyok uralkodtak. Hol vannak ma ezek? Emléküket legfennebb egy-egy

fakó levél őrzi, s az idők folytán ez is elenyészik. Ez az Isten akarata, ez a természeti világ örök törvénye!

Az enyészet, a halál lesújtó törvényével szemben: ah, milyen jól esik hallgatnom az örökélet felemelő, vigasztaló törvényét: *Az Urnak beszéde megmarad örökké; e pedig az a beszéd, mely nektek prédikáltatott.* Az urnak beszéde megmarad örökké! De, hát micsoda az Urnak beszéde? Hol van az Urnak beszéde? Sőt, kicsoda az Ur? Ugyebár, egymásután tolnak ajkadra ezek a kérdések, mert szeretnéd te is azt hallgatni; szeretnéd múló dicsőségedet megfürösztetni az örök élet vizében, hogy romlandó tested magára öltse a hallhatatlanság bélyegét!

De, ne gondold, mert nem új, nem ismeretlen beszéd ez. Az a beszéd ez, mely nektek — ti hitetlenek, világnak fiai — prédikáltatott eleitől fogva, csak ti nem hallgattátok meg. Az Isten beszéde volt az, mely feletted a szent keresztségben elhangzott, az Isten beszéde volt az, melylyel a reformált keresztyén egyházba felvétetted, mikor konfirmáltál. Az Isten beszéde volt az, melylyel az élet sik tengerére kiléptél. midőn házasságot kötöttél. S még sem ismered ezt a beszédet? Az Isten szól hozzád a napsugárban, a viharban, az égnek dörgésében. De, te nem érted, mert füleid süketek, mint a föld. *Sok rendben és sokképen szólott az Isten régen az Atyáknak a próféták által: ez utolsó időkben szólott nekünk Fia által.* (Zsid. I. 1.) Hát ezt a beszédet ismered-e? Ez a beszéd az, a mely örök és maradandó. Ime, Ő mondja néked: *A test nem használ semmit, hanem a lélek az, amely megelevenít; a beszédek, melyeket én szólok: lélek és élet.* (Ján. VI. 63.) *Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is él.* (Ján. XI. 25)

Oh, mint fölemel, mint megvigasztal ez a pár szó: *ki én bennem hiszen, ha meghal is él!* Tehát csupán e test az, a mely mulandó, míg a lélek felett — de tegyük hozzá a hívő lélek felett — nincsen hatalma az enyészetnek. *A lélek maradandó,*

A léleknek az a pecsétje, mely rá a maradandóság bélyegét nyomja: az Isten beszéde, *az Isten ígéje.* Hallgassuk azért az Isten ígét, mert a hit hallásból van, a hallás pedig Isten ígéje által. Akkor aztán, a mi lelkünk is megtermékenyedik élő hittel, szeretettel és az örök élet reménységével.

Mai képünkhöz.

Ez a komoly, nyílt tekintetű öreg úr László József, a volt kócsi lelkész. Ifjú korában sokat nyomorgott, korán árvaságra jutott, s maga nyomorúságán tapasztalta, milyen nehéz dolog szegény embernek a tanulás. Mikor már sok tudománnyal és élettapasztalattal öregbedve a lelkészi pályára lépett: hivei rajongtak érte, s egyházközségét ugyszólván a porból felemelte és felvirágoztatta. De áldásos munkásságát nem folytathatta sokáig. Kiűtött a forradalom, s László Jó-

zsef, aki époly jó hazafi, mint keresztyén volt: engedett a hazaszeretet hívó szózatának, s a harcba ment. A szeretetben pedig Isten szól hozzánk, ki hazánk védelmét és építését első kötelességünk tette.

László József harcba ment. Végig küzdötte a magyar nemzet legmelegebb, legdicsőségesebb napjait. A forradalom gyászos vége után az üldözés vérebei őt is hajtás alá vették. Faluról-falura, erdőkben, a Bakonyban bujdokolt, de egy erdőkerülő árulása folytán az osztrákok kezébe került, s a tábornok 50 botütésre ítélte a kálvinista papot. S az állati kinzást végre is hajtották rajta. Elájult, iszonyatosan vérzett, sokáig volt elevenholt.

Mikor magához tért végrendeletet csináltatott, melyben már sokféle jótéteményt tesz kevéské vagyonából.

Szerencsére felgyógyult s újra elfoglalta hivatalát. Fokozott buzgósággal és önzetlenséggel dolgozott. 1860-ban esperes lett, 74-ben főgondnoka a pápai iskolának, mert lelkészi állomásáról betegsége miatt le kellett mondania. 1888-ba egy felsőbbleányiskola építésére a gyűjtést 10,000 frttal kezdette meg. Még sok pénzáldozatot hozott a közügynek, migsem 1899-ben 70,000 frt értékű vagyonát a pápai ref. felsőbb leányiskolának hagyta.

László József mellszobrát 1901. szept. leplezték le, s akkor ünnepet szenteltek a dicső férfi emlékének.

A püspöki kimutatás szerint az idén, nálunk Erdélyben, az a jótékonyági összeg, mely egyházunknak adatott 120,000 koronát tett ki. Sok apróból nagy lesz. Jó volna, ha László Józsefeink lennének, mert bizony van nálunk anyag-erő is, csak hogy az a szokásunk, hogy a gyertyát véka alá rejtjük, vagy csak magunknak világítunk vele. (T.)

Hazai krónika.

1901. nov. 11.

A képviselőház ülése. Az elmúlt héten érdemleges ülést alig tartott a képviselőház. Még mindig a megalakulással töltötték az időt. Ez iránt magok a képviselők sem nagyon érdeklődtek, úgyhogy pl. nov. 5-én majdnem határozatképtelen volt a t. Ház. *Nov. 4-én* az elnök bejelenté, hogy királyunk unokája, Erzsébet főhercegnő jegyet váltott Windischgrätz herczeggel. A Ház szerencsekívánatát külön feliratban fogja a király elé juttatni. *Mac Kinley*, amerikai köztársasági elnök haláláról szintén szép szavakban emlékezett meg az elnök. Azután a királyi trónbeszédet olvaslák fel másodszer. *Nov. 5-én* azon bizottságot választották meg, mely a királyi trónbeszédre megírja a választ. A 21 tagból álló bizottság mind a kormánypárti képviselők közül került ki, mert minden párt külön feliratot intéz a királyhoz. A legközelebbi ülést november 11-én tartják.

Vegyes hírek.

As almák eladása. Hogy az alma termelők annál jobban értékesíthessék almáikat: maga a földművelésügyi miniszter jár közbe az eladásnál. Kinek eladó almája van, egy levelező-lapon írjon a földművelésügyi miniszteriumba és ott értékesítik.

Munka nélkül. Németországon a gyári munkásoknak több gyárban felmondottak. Az idegen munkásokat, köztük, több magyar munkást egyenesen kiutasítottak az országból.

Ingyen gyümölcsfák. A földművelési miniszter minden esztendőben sok gyümölcsfa oltványt oszt ki ingyen lelkészeknek, tanítóknak és kis gazdáknak. A gyümölcsstermelés igen hasznos és jövedelmező foglalkozás. A kinek alkalmas kertje van, írjon kérést a földművelési miniszteriumba és kérjen ingyen gyümölcsfákat. A kérésre egy koronás bélyeg kell, beadási határideje decz. hó 31. De, aztán nem kell elfelejteni, hogy a gyümölcsfát gondozni is kell, különben nem terem!

A baromfi tenyésztésről. Gazdasszonyaink mikor a tojást és a csirkét adják el, nem tudják elképzelni, hogy ebből milyen nagy forgalma és jövedelme van az országnak. *Darányi* Ignác földművelési miniszter így foglalta össze az ország jövedelmét, melyet a baromfiakból kap: A baromfi tenyésztés kérdését nem szabad kicsinyelnünk, a haladás részben a tojás értékesítő s egyéb szövetkezetek érdeme. Hogy állunk e téren? Ugy, hogy míg 1895-ben, a kivitel volt összesen: 43.352.646 korona baromfi, tojás, toll stb.-ből, addig 1900-ban 71.967.967 koronát tett ki, a mi arra utal, hogy ezen ágazat fejlődés képes, s ez megint a legalsóbb néprétegek javára szolgál. Ott vagyunk, hogy ma a baromfi kivitel már túlhaladja gabona kivitelünk értékét. Minden egyes ember, az eddiginél még nagyobb jövedelemhez jut, ha a házi szárnyasokra nagyobb gondot fordít, és a mit elad, a baromfi értékesítő szövetkezetek útján adja el. Ilyen szövetkezet Kolozsvárt is van.

Magyar pénz Amerikában. A ki Amerikába kivándorol, mikor a partra kiszál 144 koronának kell a zsebében lenni. Így évenként egy millió korona vándorol ki a gazdag Amerikába. Sok ember pedig rongyosan, pénz nélkül jön onnan haza.

Miért bukott meg az udvarhelyi Takarékpénztár? A székelyek találgatják, hogy miért bukott meg az udvarhelyi takarékpénztár, mikor ők mennyi verejtéssel szerzett pénzt hordtak oda össze? Azért bukott meg, írja egy pesti ujság, mert *Ugron* Gábor igazgató-elnök magának 616.797 korona kölcsönt szavaztatott meg és vett fel. Fizetni pedig nem tud. Mikor a szegény emberek, kiknek pénze odaveszett, kérdezték, hogy most mit csináljanak; *Ugron* Gábor azt felelte: Atyafiak, nagy a világ, s menjen a ki merre lát. Így beszélte ezt egy székely atyafi.

A hol nem akarnak tanulni. Több hevesmegyei szegény község kérést adott be a vár-

megyéhez, hogy mentse fel őket osztályok felállítása alól, mert ők szegények, nem bírják a terhet, inkább maradjanak gyermekeik tanulás nélkül. A vármegye a kérést elutasította. A dologban az az érdekes, hogy a kérvényező községek az egri róm. kath. püspök alá tartoznak egyháziilag, iskolájuk tehát felekezeti: mégis a püspökség nem megy segítségükre a szegény községeknek. Pedig az egri püspökségnek van: 4.357 hold földje, melynek évi jövedelme: 240 ezer korona; van ezenfelül: 3318000 kor. tőkepénze, minek évi 4%-os kamata: 133 ezer korona. Továbbá ugyancsak az egri káptalannak van: 102.236 hold földje, 2.300.000 kor. tőkepénze, s így évi jövedelme meghaladja a 450 ezer koronát. Így gondoskodnak a gazdag kath. püspökségek a nép neveléséről.

Mennyit ér Magyarország? Említettük volt, hogy az európai országok statisztikai hivatalainak küldötti közös gyűlést tartottak Budapesten. Ez alkalommal sok mindenről tanácskoztak; minket leginkább érdekel *Fellner* Frigyes, budapesti tanácsos felolvasása, ki arra a kérdésre adott feleletet: mennyit ér Magyarország? Már t. i., ha az egyes emberek és az állam kezén levő biztosítékot pénzzé tennők, mennyit adnának érte? Isten őrizzen attól, hogy szép magyar hazánk eladásra kerüljön, a becslés is csak a tudomány szempontjából történt. Az eredmény ez: Magyarország tiszta nemzeti vagyona: 31 milliárd korona. Ebből 15.374 milliárd a föld birtok; 1.639 milliárd a bányák, kohók értéke; 4.432 milliárd az épületek értéke; 3.078 milliárd kor. az utak és közlekedési eszközök értéke; míg az ingók 10.142 milliárd koronát képviselnek. A nemzeti vagyonon 4.631 milliárd kor. államadó-ság fekszik, mint teher.

Magyar lelkész Amerikában! – Kézdivásárhelyről írják: *Demes* Péter háromszékmegyei kis-borosnyói ev. ref. papot meghívták a Filadelfia mellett levő főnixvillei ref. egyházközség magyar papjának 6000 korona évi javadalommal. *Demes* jeles készületségű lelkész és a magyarságnak Amerikában is hasznos szolgálatokat tehet. Új állását január elején foglalja el.

Bajorországban nagy feltűnést keltett *Loebenhofer* tábornok temetése, mert a kath. papság az utolsó perczben megtagadta az egyházi szertartást. Okul azt hozta fel, hogy a tábornok felesége protestáns. Ekkor protestáns paphoz folyamodtak és az temette el a tábornokot. A pápisták külső országokban is csak olyanok, mint nálunk.

Gyógyító tanfolyam dadagok, hobegők számára. *Zo ványai* Lajos, krasznai áll. el. népisk. ig. tanító lapunk munkatársa a beszédhibások oktatására tanfolyamot nyit. Felvétetnek irni olvasni tudó gyermekek és serdülők. (Felnőttek csak külön órában nyerhetnek oktatást.) A tanfolyam október hó 1-én kezdődik s 5 hónapig tart. Tíz beszédhibásnál több nem vétetik fel. Elemi iskolai tanítók a krasznai, jól rendezett, 6 osztályú állami iskolát rendszeren látogathatják. A gyógyításra szánt egyén előzetes személyes bemutatása elengedhetetlenül szükséges. Tekintve, hogy a beszédhibások oktatásával újabban oly szép eredményeket értek el, ajánljuk a tanfolyamot az érdekeltek figyelmébe.